

Hyb ACE Cymru
ACE Hub Wales

Sector Addysg Bellach sy'n ystyriol o Drawma ac ACE:

Gwerthusiad o wreiddio Pecyn
Cymorth Sefydliadau Gwybodus ar
gyfer Trawma a Phrofiad Niweidiol
yn ystod Plentyndod (TrACE) Hyb
ACE Cymru mewn lleoliadau Addysg
Bellach ledled Cymru

Cydnabyddiaethau

Cynhaliwyd yr ymchwil yn yr adroddiad hwn gan Meg Aubrey a Frances Brodrick, Paperboat Consulting. Cyd-ysgrifennwyd yr adroddiad terfynol gyda Paperboat ac Hyb ACE Cymru Hoffai'r awduron ddiolch i'r rhai a roddodd eu hamser i gyfrannu at y gwerthusiad hwn.

Cyllid

Sefydlwyd Hyb ACE Cymru yn 2017 ac fe'i sefydlwyd i gefnogi Cymru i ddod yn arweinydd wrth fynd i'r afael ag ACE, eu hatal a'u lliniaru. Mae Hyb ACE Cymru yn hyrwyddo rhannu syniadau a dysg, ac yn ceisio herio a newid ffyrdd o weithio, i dorri'r cylch ACEs. Ariennir Hyb ACE Cymru gan Lywodraeth Cymru ac fe'i noddir gan lechyd Cyhoeddus Cymru ac mae'n rhan o Ganolfan Gydweithredol Sefydliad lechyd y Byd (WHO) ar Fuddsoddi mewn lechyd a Llesiant. Darparwyd cyllid ychwanegol ar gyfer Prosiect Addysg Bellach TrACE gan Adran Addysg Ôl-16 Llywodraeth Cymru drwy ei Chronfa lechyd Meddwl a Llesiant.

Acronymau a Thalfyriadau

ACEs – Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod

CoP – Cymuned Ymarfer

PDB – Bwrdd Cyflawni'r Prosiect

AB – Addysg Bellach

AU – Addysg Uwch

SAUau – Sefydliadau Addysg Uwch

TrACE - Ystyriol o Drawma ac ACE

TtT – Hyfforddi'r Hyfforddwr

Cynnwys

1. Cefndir	4
1.1 Hyb ACE Cymru	4
1.2 Y Pecyn Cymorth Sefydliadol ar sail Trawma ac ACE (TrACE)	6
2. Gweithio gyda'r Sector Addysg Bellach	9
2.1 Cynhyrchion Blaenllaw	10
3. Methodoleg y Gwerthusiad	11
4. Canfyddiadau'r Gwerthusiad	12
4.1 Rheoli'r Prosiect	12
4.2 Cefnogi'r hunanasesiad a chynllunio gweithredu cynllunio gweithredu	13
4.3 Hyfforddiant	16
4.4 Cydweithio	16
4.5 Cydgynhyrchu offer ychwanegol	19
4.6 Ymgysylltu â'r colegau	20
4.7 Rôl yr Arweinydd Rhanbarthol	24
5. Crynodeb o Ddysgu	25
6. Argymhellion	27
7. Diwedd glo	29
Atodiad 1: Amserlen Cyfweliad Hysbysydd Allweddol	30
Atodiad 2: Arolwg Staff AB	32

1. Cefndir

1.1 Hyb ACE Cymru

Sefydlwyd Hyb ACE Cymru yn 2017 ac mae'n cael ei ariannu'n uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru i greu amgylchedd ar gyfer trawsnewid system gyfan ar raddfa fawr. Cenhadaeth Hyb ACE Cymru yw herio a thrawsnewid ffyrdd o weithio a chreu newid cymdeithasol i dorri'r cylch hirdymor o ACEs, adfyd a thrawma.

Sefydlwyd Hyb ACE Cymru gyda 5 nod allweddol:

- I rannu hysbysrwydd a gwybodaeth am ACEs, gwrando a gweithio gydag asiantaethau partner sy'n ymgysylltu â chymunedau, plant a theuluoedd i ganfod atebion fydd yn gweithio.
- I rannu tystiolaeth am beth mae sefydliadau yn gallu gwneud yn wahanol i helpu atal a lliniaru ACEs, a sut maen nhw'n cynorthwyo'r rheini sydd wedi profi ACEs neu drawma.
- I ddatblygu gwybodaeth a sgiliau ymhlith gweithwyr proffesiynol, er mwyn iddynt herio rhwydweithiau mewnol ac allanol a gyrru newid.
- I hwyluso rhannu gwybodaeth a dysgu a darparu arbenigedd sy'n arwain at weithredu.
- I yrru newid trwy ffyrdd heriol o weithio, ledled Cymru.

Mae adroddiad Llywodraeth Cymru '[Adolygiad o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentynod \(ACE\) adroddiad: polisi. Sut mae'r polisi ACE wedi perfformio a sut y gellir ei ddatblygu yn y dyfodol](#)'¹, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2021, yn cydnabod y gwaith sylweddol a oedd wedi'i wneud yng Nghymru i godi ymwybyddiaeth o fynychder ac effaith ACEs. Fodd bynnag, nododd hefyd yr angen i ganolbwyntio ar yr hyn y mae angen i weithwyr proffesiynol, sefydliadau ac arbenigwyr ei wneud i droi gwybodaeth am ACEs yn ymarfer sy'n gwneud gwahaniaeth i fywydau pobl. Yn dilyn cyhoeddi'r adolygiad hwn, datblygwyd a chyhoeddwyd '[Cymru sy'n Ystyriol o Drawma: Agwedd Gymdeithasol at Ddeall, Atal a Chefnogi Effeithiau Trawma ac Adfyd](#)'² (Fframwaith Cymru sy'n Ystyriol o Drawma) yn 2022³. Mae hwn yn nodi fframwaith holl-gymdeithasol i Gymru ddod yn genedl sy'n gwybod am drawma, a sut mae gan bawb ran i'w chwarae yn hyn o beth. Mae Fframwaith Cymru sy'n Ystyriol o Drawma yn darparu diffiniad cytûn o'r hyn y mae 'ystyriol o drawma' yn ei olygu yng Nghymru ynghyd â phedair lefel ymarfer a phum egwyddor ymarfer.

1 Polisi Adolygu Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynod (ACE), [polisi Adolygu Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynod \(ACE\): adroddiad](#)[HTML] | LLYW.CYMRU

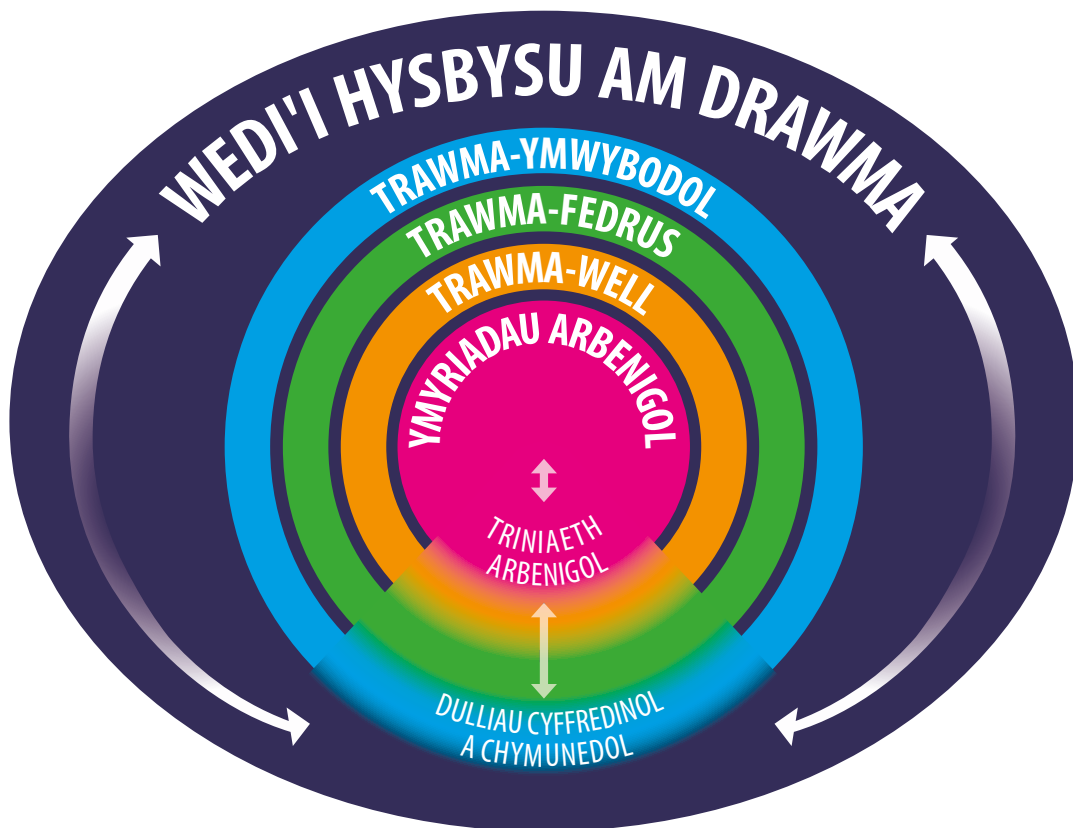
2 Cymru sy'n Ystyriol o Drawma, [Cymru sy'n Ystyriol o Drawma \(traumaframeworkcymru.com\)](#)

3 Cafodd Fframwaith Cymru sy'n Ystyriol o Drawma ei gyd-gynhyrchu â sefydliadau ledled Cymru a'i gefnogi gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Fframwaith bellach yn cael ei roi ar waith gyda rhaglen wedi'i darparu ar y cyd gydag ACE Hub Cymru a Traumatic Stress Cymru yn gyd-arweinyr.

Diffiniad Cymru o fod yn ystyriol o drawma yw:

“Mae dull sy’n ystyriol o drawma yn cydnabod bod gan bawb rôl wrth fynd ati’n sensitif i hwyluso cyfleoedd a chyfleoedd bywyd i bobl y mae trawma ac adfyd yn effeithio arnynt. Mae’n ddull lle mae person, sefydliad, teulu, cymuned, gwasanaeth neu system yn ystyried effaith eang adfyd a thrawma ac yn deall ffyrdd posibl o atal, gwella a goresgyn hyn fel unigolyn neu gyda chymorth eraill, gan gynnwys cymunedau a gwasanaethau. Dyma lle mae pobl yn nodi amlygiadau niferus effaith trawma ar unigolion, teuluoedd, cymunedau, staff, ac eraill mewn sefydliadau a systemau ledled cymdeithas Cymru. Yn y dull hwn, caiff gwybodaeth am drawma a’i effeithiau ei hintegreiddio i bolisiau, gweithdrefnau ac arferion. Mae’n ceisio gwrthsefyll trawmateiddio pobl eto ac atal a lliniaru canlyniadau andwyol, gan flaenoriaethu diogelwch corfforol ac emosiynol ac mae’n ymrwymo i ‘beidio â gwneud unrhyw niwed’ yn ymarferol ac i gefnogi’n rhagweithiol a helpu pobl yr effeithir arnynt i wneud eu penderfyniadau gwybodus eu hunain.”⁴

Ffig 1: Y Pedair Lefel Ymarfer

4 Cymru sy’n Ystyriol o Drawma: Ymagwedd Gymdeithasol at Ddeall, Atal a Chefnogi Effeithiau Trawma ac Adfyd, Iechyd Cyhoeddus Cymru a Straen Trawmatig Cymru, 2022 t.10

1.2 Y Pecyn Cymorth Sefydliadol ar sail Trawma ac ACE (TrACE)

Mae Fframwaith Cymru sy'n Ystyriol o Drawma yn cydnabod y rôl bwysig y mae sefydliadau'n ei chwarae ac yn disgrifio sefydliad sy'n ystyriol o drawma fel a ganlyn:

"Mae sefydliadau sy'n ystyriol o drawma yn deall y gall adfyd, trawma a thrallod ddigwydd i unrhyw un ac ar unrhyw adeg yn ystod cwrs bywyd. Eu nod yw creu amodau seicogymdeithasol iach ar gyfer y gweithlu a'r bobl y maent yn eu cefnogi i leihau profiad o adfyd, trawma a thrallod. Byddant yn hyderus wrth ddeall pa ymyriadau a ffactorau cefnogol y gall fod eu hangen ar rywun i atal a lliniaru'r effaith hirdymor ar iechyd a lles corfforol a meddyliol .

*Mae sefydliadau sy'n ystyriol o drawma yn gweithio'n fwyaf effeithiol pan fyddant yn hwyluso amser ac adnoddau lle mae eu hangen fwyaf. Maent yn integredig, yn canolbwyntio ar yr unigolyn ac yn ymgorffori'r pum ffordd o weithio yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015."*⁵

Crëwyd [Pecyn Cymorth Sefydliadol sy'n Ystyriol o Drawma ac ACE](#)⁶ gan Hyb ACE Cymru (Pecyn Cymorth TrACE) i ddarparu canllaw ymarferol i gefnogi sefydliadau i ymgorffori ymarfer sy'n ystyriol o drawma ac ACE ac mae'n arf allweddol i roi Fframwaith Cymru sy'n Ystyriol o Drawma ar waith. Mae'r Pecyn Cymorth TrACE yn rhoi ymagweddd ystyriol o drawma ac ACE ar waith ac mae'n canolbwyntio ar adeiladu i mewn i, nid ar, ymarfer da presennol. Mae'r Pecyn Cymorth TrACE yn cynorthwyo sefydliadau i nodi lle mae ganddynt ffyrdd sefydledig o weithio sydd eisoes yn ystyriol o drawma a ACE a lle gellir gwneud gwelliannau a newidiadau.

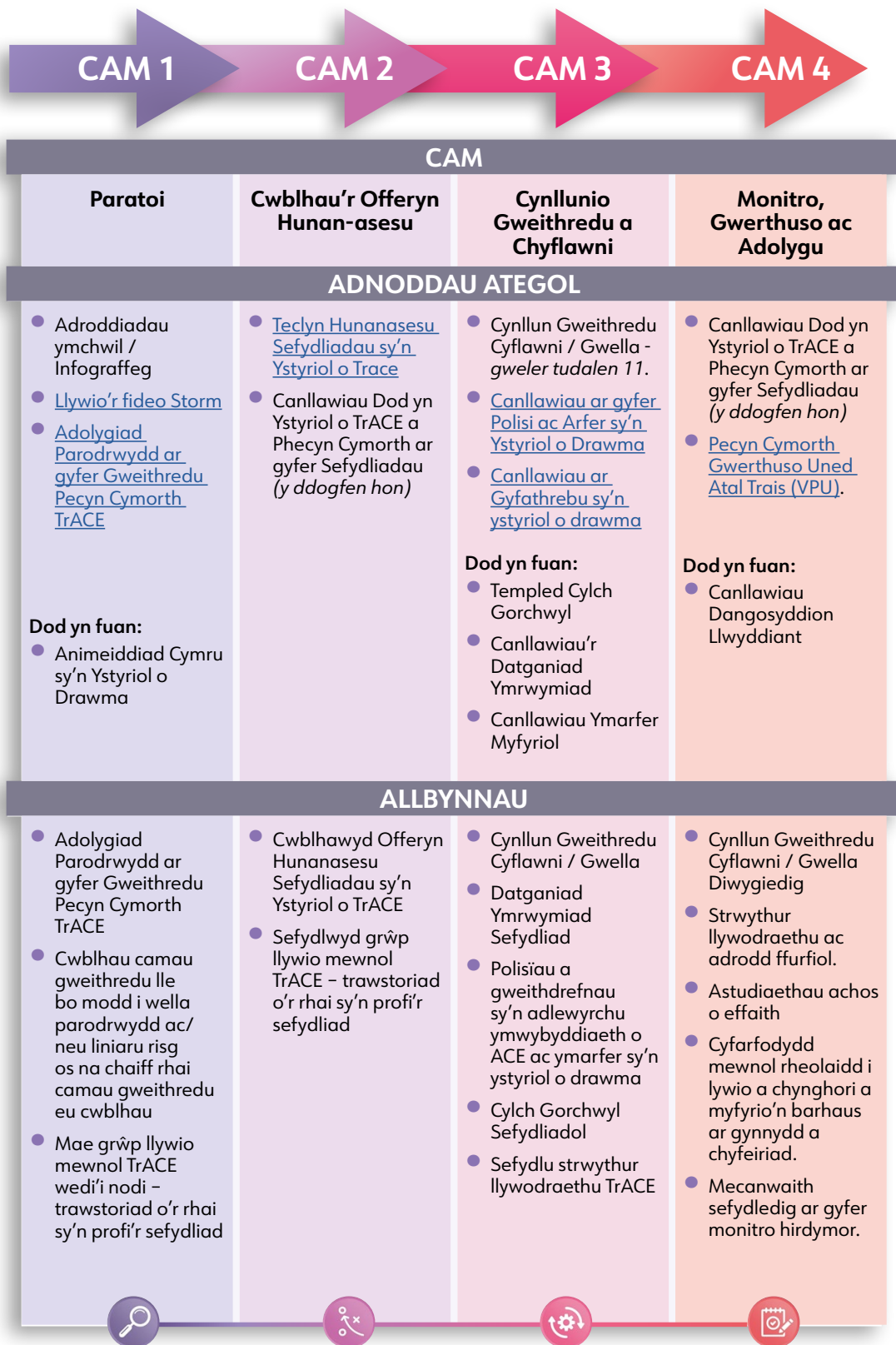
Nod y Pecyn Cymorth TrACE yw cynorthwyo sefydliadau i fyfyrion ar eu diwylliant, arferion a'u proses gyfredol a nodi gweithgareddau i weithredu dulliau sy'n fwy ystyriol o drawma a mwy ymatebol i drawma gan arwain at berchnogaeth gynyddol ar gyfer newid trawsnewidiol yn eu lleoliad. Nid yw Pecyn Cymorth TrACE yn 'fodel' nac yn 'ymyriad' rhagnodol, ond mae'n ceisio gwreiddio newid diwylliannol ac felly mae angen ymrwymiad hirdymor ar draws y sefydliad i wreiddio dull sy'n ystyriol o drawma ac ACE ar lefel sefydliadol.

Mae gan Pecyn Cymorth TrACE amrywiaeth o offer i helpu unrhyw berson, sefydliad, sector neu system i fyfyrion ar eu harferion presennol a datblygu strategaethau i gryfhau eu dulliau gweithredu sy'n ystyriol o drawma ac ACE. Mae'n broses pedwar cam fel yr amlinellir yn Ffigur 1 isod:

---

5 Cymru sy'n Ystyriol o Drawma: Ymagweddd Gymdeithasol at Ddeall, Atal a Chefnogi Effeithiau Trawma ac Adfyd, Iechyd Cyhoeddus Cymru a Straen Trawmatig Cymru, 2022 t.8

6 Pecyn Cymorth TrACE, [Cyflwyno Pecyn Cymorth TrACE i'r Sector Addysg Bellach - ACE Hub Cymru](#)

Ffigur 2: 4 Cam y Broses TrACE

Mae'r broses pedwar cam hon yn cefnogi sefydliadau i hunanasesu ac adolygu eu harferion presennol a gosod cynllun gweithredu i olrhain cynnydd tuag at sefydlu dull sy'n seiliedig ar drawma ac ACE. Fel rhan o'r broses hon, anogir sefydliadau i fyfyrion ar chwe maes parth ac ystyried sut olwg fyddai arnynt gyda lens sy'n seiliedig ar drawma ac ACE.

Llywodraethu, Arweinyddiaeth a Diwylliant Sefydliadol	Mae'r parth hwn yn ymwneud â'r cymorth cyffredinol a'r buddsoddiad mewn gweithredu a chynnal dull sy'n ystyriol o drawma.
Polisiau a Gweithdrefnau	Mae'r parth hwn yn ymwneud â sut mae polisiau a gweithdrefnau sefydliadol yn dangos ymrwymiad i, ac yn galluogi systemau mewnol i adlewyrchu gwerthoedd ac egwyddorion sylfaenol ymarfer sy'n ystyriol o drawma.
Hyfforddiant a Chymorth i'r Gweithlu	Mae'r parth hwn yn ymwneud â sicrhau gwybodaeth a sgiliau o fewn y gweithlu, gan alluogi egwyddorion sy'n seiliedig ar drawma i gael eu hymgorffori mewn cylch dysgu cefnogol parhaus sy'n cydnabod pwysigrwydd lles a diogelwch y gweithlu fel y nodir yn y pedair lefel ymarfer.
Yr Amgylchedd Ffisegol	Mae'r parth hwn yn ymwneud â'r hyn y mae'r amgylcheddau ffisegol a chymdeithasol yn ei ddarparu i hyrwyddo diogelwch a darparu adnoddau priodol i gyflawni hyn. Mae hyn yn ymwneud â mwy nag un ystafell yn cael ei defnyddio fel man tawel, mae'n ystyried pob gofod a ddefnyddir o gerdded i mewn drwy'r drws ffrynt i'r toiledau ac yn ystyried pethau fel deunyddiau hyrwyddo a arddangosir a gofynion hygyrchedd.
Cynllunio a Chyflenwi Gwasanaethau	Mae'r parth hwn yn ymwneud â sicrhau bod egwyddorion sy'n ystyriol o drawma yn cael eu hymgorffori ym mhob agwedd ar ddarparu gwasanaethau a bod ymrwymiad i gynnal y dull mewn pethau fel strategaethau ariannu.
Monitro a Gwerthuso	Mae'r parth hwn yn ymwneud â phroses fonitro a gwerthuso barhaus i gefnogi gwreiddio dulliau TrACE, gan ddefnyddio arfer myfyriol fel yr egwyddor sylfaenol. Mae ystyried sut i gynnwys y rhai sydd â phrofiad o'r sefydliad yn y broses hefyd yn bwysig, gan gynnwys y rhai sy'n darparu'r gwasanaeth yn ogystal â'r rhai sy'n derbyn y gwasanaeth.

2. Gweithio gyda'r Sector Addysg Bellach

Cyn i waith ddechrau gyda'r sector Addysg Bellach (AB), roedd Hyb ACE Cymru wedi bod yn gweithio i sicrhau bod pob ysgol yng Nghymru yn gynhwysol ac yn wybodus am drawma a'u bod yn helpu plant i ffynnu a chael y dechrau gorau mewn bywyd⁷. Cefnogwyd y gwaith hwn trwy ddarparu hyfforddiant i wneud amgylchedd yr ysgol yn ymwybodol o ACE, ac yna'n gallu ymateb yn hyderus i drawma, yn unol â nod Llywodraeth Cymru o sicrhau cynhwysiant, llesiant, ymddygiad a phresenoldeb disgyblion, gan gefnogi datblygiad y dull ysgol gyfan.

Cydnabu Hyb ACE Cymru fod AB ac Addysg Uwch (AU) yn rhannau hanfodol o'r system addysg gyfan a chychwynnodd ar daith gyda Llywodraeth Cymru, Sefydliadau AU (SAUau) a Cholegau AB i ddatblygu dull system gyfan sy'n gweithio ar draws sectorau ac yn cyflawni ar blaenoriaethau allweddol.

Yn dilyn cynllun peilot llwyddiannus o Becyn Cymorth TrACE gyda Choleg Sir Benfro, fe wnaeth cyllid ychwanegol penodol o Gronfa Iechyd Meddwl a Lles Ôl-16 Llywodraeth Cymru alluogi Hyb ACE Cymru recriwtio Arweinydd Sector AB llawn amser a roddodd gymorth i ddau goleg arall yng Nghymru i roi Pecyn Cymorth TrACE ar waith. Prif nod y gwaith hwn oedd sefydlu dull sy'n ystyriol o drawma ac ACE ar draws y coleg cyfan. Yn dilyn proses mynegi diddordeb, daeth Coleg Gwent a Choleg Cambria yn golegau Arloesol ar gyfer y sector AB i roi Pecyn Cymorth TrACE ar waith a thrwy wneud hynny byddent yn cyfrannu at fodel sefydliad cyfan wedi'i lywio gan drawma a oedd yn blaenoriaethu lles staff ochr yn ochr â lles myfyrwyr. Roedd y gwaith hwn yn ymwneud ag adeiladu ar y cyfoeth o waith ac arfer presennol a gweithio ar y cyd i gydnabod yr hyn a gyflawnwyd a lle y gallai fod mwy o ymdrech â ffocws.

Er mwyn ystyried llwyddiannau cynnar a chyfleoedd dysgu'r Arloeswyr, cynhaliwyd [gwerthusiad proses](#)⁸ (Hyb ACE Cymru, 2023) ac roedd y canfyddiadau'n cefnogi cynnig i gyflwyno Pecyn Cymorth TrACE yn ehangach i'r sector AB. Rhoddwyd cyllid parhad yn 2022 a alluogodd ymestyn y cymorth i 11 coleg ychwanegol, sy'n golygu bod 13 o golegau yng Nghymru wedi cael cymorth i roi dull TrACE ar waith hyd at ddiwedd blwyddyn academaidd 2023/24.

---

7 Papur Gweledigaeth Ystyriol o Drawma ac ACEs Addysg Uwch yng Nghymru, [Papur Gweledigaeth Ystyriol o Drawma ac ACEs Addysg Uwch yng Nghymru - Hyb ACE Cymru](#) a gyrchwyd ddydd Gwener 5 Gorffennaf 2024

8 Cyflwyno Pecyn Cymorth TrACE i'r Sector Addysg Bellach, [Cyflwyno Pecyn Cymorth TrACE i'r Sector Addysg Bellach - ACE Hub Cymru](#)

2.1 Cynhyrchion Blaenllaw

Hyd yma mae rhai o'r darnau allweddol o waith a gyflawnwyd gyda'r sector yn cynnwys:

- **Rhestr Chwarae'r TrACE**

Mae hwn yn bortffolio o adnoddau ar-lein y gall y 13 Coleg AB yng Nghymru gael mynediad iddynt. Datblygwyd y [Rhestr Chwarae](#) ar y cyd trwy Banel Cyfeirio Arbenigol a oedd â chynrychiolaeth o'r sector AB yn ogystal â chydweithwyr yn Llywodraeth Cymru. Mae'r Rhestr Chwarae yn cael ei chynnal ar Hwb Llywodraeth Cymru, sef porth adnoddau ar-lein ar gyfer holl staff addysg Cymru⁹.

- **Hyfforddiant wedi'i Gydgynhyrchu – Model Hyfforddi'r Hyfforddwr (TtT)**

Mae Hyb ACE Cymru wedi ymrwymo i gefnogi darpariaeth barhaus o hyfforddiant trawma ac ACE ar gyfer y sector AB. Gwnaethpwyd hyn trwy ddefnyddio model Hyfforddi'r Hyfforddwr (TtT) i gyflwyno'r adnoddau hyfforddi dau gam a gyd-gynhyrchwyd ar draws y sector AB. Cyflwynir yr hyfforddiant i staff a enwebir gan y coleg gan Hyb ACE Cymru drwy fodel TtT fel y gall y staff raeadru hyn ar draws eu sefydliad. Mae'r model TtT wedi'i hwyluso i gynnwys cyfle am sgysiau a myfyrdodau ar y deunydd hyfforddi a'r cynnwys er mwyn rhoi'r hyder a'r anogaeth i staff gyflwyno'r hyfforddiant ar draws eu sefydliadau.

- **Bwrdd Cyflawni'r Prosiect (PDB)**

Mae Bwrdd Cyflawni Prosiect (PDB) wedi'i sefydlu i ddarparu trosolwg strategol o raglen waith TrACE o fewn y sector AB a chefnogi darpariaeth weithredol trwy gydweithredu, wedi'i hategu gan egwyddorion cydgynhyrchu a chyd-gyflawni. Mae aelodaeth y PDB wedi esblygu dros y blynyddoedd, yng nghamau cynnar y gwaith hwn roedd cynrychiolaeth o arweinwyr gweithredol a strategol ac yng nghamau olaf y gwaith hwn y nod fu i'r aelodaeth fod â ffocws mwy strategol gan fod y Gymuned Ymarfer yn galluogi lle ar gyfer arweinwyr gweithredol. Mae'r Bwrdd yn cael ei gadeirio gan Hyb ACE Cymru gyda chynrychiolaeth o bob un o'r colegau AB yng Nghymru ac Adran Addysg Bellach Ôl-16 Llywodraeth Cymru.

- **Cymuned Ymarfer TrACE (CoP)**

Ym mis Rhagfyr 2022, sefydlwyd Cymuned Ymarfer genedlaethol TrACE (CoP) yng Nghymru. Cynlluniwyd y CoP i gysylltu ac ysbrydoli pobl a rhoi cyfle i aelodau rannu arfer da, dysgu a darparu rhwydwaith i archwilio materion traws-sector. Mae'r CoP yn ymgysylltu ag arweinwyr gweithredol o sectorau lluosog gan gynnwys Addysg Bellach, Addysg Uwch, Camddefnyddio Sylweddau, Cyfiawnder Troseddol, Tai a Gofal Cymdeithasol.

---

9 <https://hwb.gov.wales/> cyrchwyd: Dydd Mercher 5 Mehefin 2024

3. Methodoleg y Gwerthusiad

Ym mis Medi 2023, comisiynwyd Paperboat Consulting i gynnal gwerthusiad o'r cymorth a ddarparwyd gan Hyb ACE Cymru i roi Pecyn Cymorth TrACE ar waith yn y sector AB ledled Cymru. Mae'r adroddiad hwn yn amlinellu canfyddiadau'r gwerthusiad hwn.

Cychwynnodd Paperboat ar broses werthuso cyfranogol, a gymerodd ddull crynodol sy'n golygu ei fod yn ystyried cyflawniad cyffredinol y gwaith yn ystod y cyfnod a oedd yn cael ei werthuso. Roedd y dull hwn yn galluogi adfyfrio ar effeithiolrwydd gweithgareddau a phrofiadau dysgu Hyb ACE Cymru yn ogystal â ffurfiannol (edrych i'r dyfodol) i gefnogi gwneud penderfyniadau strategol. Defnyddiwyd dull cymysg gan ddefnyddio data ansoddol a meintiol i driongli safbwyntiau ar draws ystod o randdeiliaid. Mae hyn wedi cynnwys adolygiad desg manwl o ddogfennaeth y prosiect, deunyddiau hyfforddi ac adnoddau, cyfarfod adborth rheolaidd gyda staff ACE Hub, cymryd rhan mewn cyfarfodydd PDB a digwyddiadau dysgu eraill. Ynghyd â chasglu data sylfaenol trwy gynnal cyfweiliadau hysbyswyr allweddol gyda staff Hyb ACE Cymru a rhanddeiliaid allanol pellach a dosbarthu Arolwg Staff AB¹⁰.

Dosbarthwyd yr arolwg ar-lein i staff colegau ar draws meysydd swyddogaethol mewn 12 Coleg AB, arweiniodd hyn at 32 o arolygon wedi'u cwblhau. Daeth staff a holwyd o ystod eang o swyddi o fewn y colegau o uwch arweinwyr, darlithwyr i staff AD, gan ddarparu trawstoriad da o brofiadau a dealltwriaeth.

---

10 Sylwch nad yw Coleg Gwent wedi bod yn rhan o'r broses werthuso hon gan ei fod wedi chwarae rhan fawr mewn gwerthusiad ehangach o becyn cymorth TrACE Hyb ACE Cymru..

4. Canfyddiadau'r Gwerthusiad

Mae'r adran ganlynol yn rhoi adborth gwerthuso ar effaith cymorth Hyb ACE Cymru i'r sector AB i lywio eu taith trawma ac ACE.

4.1 Rheoli'r Prosiect

Mae Rheolwr Prosiect Hyb ACE Cymru wedi darparu cymorth penodol i bob coleg AB yng Nghymru a'r staff sy'n arwain ar y gwaith hwn. Gwnaed hyn trwy amrywiaeth o ddulliau megis cyfarfodydd un-i-un, presenoldeb mewn cyfarfodydd staff, cyfarfodydd uwch arweinwyr ac ymgysylltu â'u gweithgorau mewnol sefydledig. Roedd y cymorth a ddarparwyd yn cynnwys: cyngor ac arweiniad parhaus, adolygu'r offeryn hunanasesu a chyflwyno'r hyfforddiant TtT. Fel y dywedodd dau goleg: *'Cefais gyfarfod yn rheolaidd [gyda Rheolwr Prosiect Hyb ACE Cymru] i drafod cynnydd/materion yn ymwneud â darparu hyfforddiant.'* *'Mae wedi gweithio'n dda i ni gael ein cefnogi i allu llywio'r fframwaith sy'n ystyriol o drawma.'* Nododd y gwerthusiad fod Rheolwr Prosiect Hyb ACE Cymru wedi gweithio mewn coleg AB yn y gorffennol a'i fod wedi bod yn sensitif i'r pwysau pwyntyn y coleg ac wedi helpu staff AB i dargedu eu cymorth yn effeithiol at staff a dysgwyr. Mae dadansoddiad o adborth o gyfweiliadau â Staff AB yn dangos bod staff y sector AB yn gwerthfawrogi ei bod yn cymryd amser i ymgorffori newid sefydliadol hirdymor. Fel y dywedodd un aelod o staff AB;

'mae'r gwaith hwn yn gofyn am newid diwylliannol i fod yn llwyddiannus a bydd yn cymryd amser i'w gyflawni'.

Mae cyfweiliadau â staff Hyb ACE Cymru a staff colegau AB yn dangos bod Hyb ACE Cymru wedi gallu adeiladu ar brofiadau'r ddau goleg arloesol gwreiddiol i greu model o rannu dysgu ac arfer da. Fel y dywedodd un aelod o staff; *"roedd colegau arloeswyr yn dod i mewn ac yn siarad am beth sy'n gweithio, beth sydd ddim yn gweithio. Y math adeiladol o adborth am yr hyn sydd heb weithio, neu mae angen i ni roi cynnig ar ffordd wahanol"*. Mae hyn wedi sefydlu diwylliant cryf o gydweithio. Mae colegau AB sy'n cymryd rhan wedi teimlo'n gyfforddus yn rhannu'r heriau y maent yn eu hwynebu yn ogystal â rhannu eu llwyddiannau a'u harferion da. Amlygodd adborth o'r arolwg yr hyn yr oedd staff AB yn ei werthfawrogi o weithio gydag Hyb ACE Cymru, gan roi gwerth ar y cyfleoedd i rannu arfer da:

'Mae wedi rhoi sylfaen dda i mi allu gweithio gyda gweithwyr proffesiynol ac asiantaethau gwahanol o gwmpas un nod.'

'Rhannu arfer da gyda chydweithwyr ledled Cymru.'

'Rhannu arfer, syniadau a thrafod heriau.'

'Cysylltiad â rhwydweithiau eraill.'

'Gwaith partneriaeth cydweithwyr ac arbenigwyr.'

'Mae gweithio ar y cyd wedi bod yn ddefnyddiol iawn.'

'Lle gall cydweithredu ar draws y sector lywio polisi sy'n gweithio i ddeall a hyrwyddo lles cymdeithasol ac emosiynol pobl.'

'Y profiad mwyaf gwerthfawr fu dod at ei gilydd gyda phobl o'r un anian yn mynd trwy brofiad tebyg yn ceisio gweithredu newid yn eu sefydliad.'

Aelod o staff y Coleg AB

4.2 Cefnogi'r hunanasesiad a chynllunio gweithredu

Mae Hyb ACE Cymru wedi cefnogi colegau i gwblhau'r offeryn hunanasesu a sefydlu gweithgor mewnol i ysgogi y gwaith hwn yn eu coleg. Mae hyn wedi arwain at 10 Coleg AB wedi cwblhau'r offeryn hunanasesu, gyda thri arall yn gweithio tuag at gwblhau elfennau o'r offeryn hunanasesu. Mae cyfathrebu ac ymgysylltu rheolaidd â Rheolwr Prosiect Hyb ACE Cymru wedi sicrhau bod yr ymrwymiad i TrACE wedi parhau'n fyw.

Bu dull graddol ar draws y sector wrth gwblhau'r hunanasesiadau. Cefnogodd blwyddyn gychwynnol y cyllid y ddau arloeswr yn dilyn llwyddiant y coleg peilot gwreiddiol. Pan gynigiwyd y cymorth yn ehangach, daeth rhai heriau i gwblhau'r hunanasesiad i'r amlwg, a thrwy gefnogaeth y CoP a'r PDB, rhannodd arweinwyr y coleg fod rhai o'r pwysau fel diffyg cymorth mewnol, teimlo'n annigonol ac weithiau'n cael eu llethu gan anferthedd y dasg ochr yn ochr â cheisio cyflwyno'r hyfforddiant ar draws gweithlu gweddol fawr. Trwy'r PDB, cytunwyd y byddai'r cynnig hyfforddiant yn cael ei ohirio nes bod pob coleg wedi cwblhau ei hunanasesiad fel bod gan bob coleg gynllun gweithredu ar waith i gefnogi'r ymrwymladau ehangach i Becyn Cymorth TrACE megis uwchsgilio a chefnogi staff. Arweiniodd y dull hwn at saith coleg arall yn cwblhau eu hunanasesiadau. Yn ystod y cyfnod hwn, roedd arweinwyr colegau hefyd yn rhannu bod rhai gofynion cystadleuol o hyd am eu rolau ag effaith barhaus y pandemig, ac roedd hyn hefyd wedi arwain at oedi. Er bod galwadau parhaus y pandemig wedi effeithio ar gamau cychwynnol y gwaith hwn, awgrymwyd bod COVID wedi helpu i greu rhywfaint o newid diwylliant drwy'r profiad o lywio'r amgylchedd heriol hwn a mwy o sensitifrwydd ynghylch yr angen i barhau i gefnogi lles personol staff a dysgwyr. Drwy'r CoP, mae Hyb ACE Cymru wedi clywed a deall bod colegau'n wynebu gofynion sy'n cystadlu â'i gilydd ac yn gweithredu mewn amgylcheddau pwysedd uchel. O ganlyniad, maent yn cydnabod y gall blaenoriaethu'r gwaith hwn fod yn heriol heb gyfraniad a chefnogaeth unigolion allweddol o fewn y sefydliad.

Wrth i'r gwaith fynd rhagddo, parhaodd Hyb ACE Cymru i gefnogi 8 coleg i ganolbwyntio ar sicrhau ymgysylltiad gweithredol eu gweithgorau mewnol, gyda 4 arall yn gweithio tuag at gwblhau yr hunanasesiad. Mae rhai yn dal yn y camau rhagarweiniol o sefydlu gweithgorau, tra bod eraill yn dechrau adolygu a diweddarau'r offeryn hunanasesu yn seiliedig ar adlewyrchiadau o'u dysgu cychwynnol. Nododd y gwerthusiad ei bod yn bwysig i weithgorau gael cynrychiolaeth o'r uwch dîm arwain i wthio unrhyw newidiadau ymlaen. Fel y dywedodd un ymatebydd i'r arolwg; 'rhaid ei arwain ar lefel uwch i fod yn llwyddiannus'. Nododd coleg arall; 'mae gennym ni ymrwymiad gan yr UDA i fod yn goleg sy'n cael ei hysbysu am drawma'. Mae mwy o ymgysylltu gan uwch arweinwyr wedi helpu i adeiladu a chynnal momentwm. Mae lle mae gan golegau berson cyfrifol cyson wedi bod yn ffactor allweddol i lwyddiant cynyddol. Awgrymodd adborth pellach gan Addysg Oedolion Cymru bwysigrwydd ymagwedd o'r gwaelod i fyny at newid diwylliannol, lle mae mewnbyn ac adborth gan gyflogeion yn llywio mentrau hyfforddi ac arfer sefydliadol.

"Rydym yn gwreiddio'r disgwyliad i fod yn fwy gwybodus am drawma i mewn i'n polisiau."

Uwch aelod arweinyddiaeth

Mae rhai gweithgorau mewnol wedi'u ffurfio o fewn paramedrau eu timau iechyd a lles yn unig, tra bod colegau eraill wedi gweithio'n galed i ymgysylltu â chymaint o adrannau gwahanol â phosibl. Mae un gweithgor mewnol wedi ymgysylltu ag uwch dîm arweinyddiaeth y coleg, tîm lles, tîm marchnata, gwasanaethau myfyrwyr, tîm anghenion dysgu ychwanegol a chynrychiolwyr cwricwlwm. Mae gweithgor mewnol arall wedi cynnwys eu tîm gweithredol, tîm rheoli'r cwricwlwm, tîm sicrhau ansawdd, undeb y myfyrwyr a chynrychiolwyr cymorth busnes. Awgrymodd adborth gan y PDB unwaith y bydd grŵp gwaith mewnol wedi'i sefydlu y byddai'n ddefnyddiol cael cynrychiolydd yn erbyn pob un o chwe maes parth pecyn cymorth TrACE gan fod hyn wedi dangos ei fod yn ychwanegu gwerth at wneud newidiadau mewn ffordd gyffredinol ar draws y sefydliad.

Mae meysydd parth pecyn cymorth TrACE o Bolisiau a Gweithdrefnau a Hyfforddiant a Chymorth i'r Gweithlu wedi'u gweld fel y pwyntiau mynediad cyffredin ar gyfer cynllunio gweithredu. Enghreifftiau o sut mae colegau wedi dechrau hwyluso'r broses hon yw: hyfforddiant staff, diweddariadau trwy borth staff canolog, negeseuon cyson trwy ddiweddariadau tîm a pholisiau, cyfathrebu trwy Glystyrau Cwricwlwm a thrwy dimau rheoli Cyfadran a gwasanaeth.

Roedd newidiadau iaith i'w gweld yn gam cyntaf cyffredin wrth annog newid diwylliant, gan ailenwi polisiau'r coleg i ymgorffori iaith fwy cynhwysol, fel un coleg yn ailenwi eu 'Polisi Dychwelyd i'r Gwaith' i gael ei alw'n 'Bolisi Presenoldeb â Chymorth yn y Gwaith'. Fel y dywedodd un aelod o staff AB;

'yr iaith a ddefnyddiwn yn ein polisiau a'n gweithdrefnau AD, trwy ein rhaglen adolygu, byddwn yn adnewyddu'r rhain gyda lens sy'n seiliedig ar drawma'.

Soniodd coleg arall am gamau cadarnhaol i roi newidiadau ar waith yn eu harfer;

'Gwelir newid diwylliant yn y ffordd y mae darpar ymgeiswyr yn cael eu cefnogi drwy'r broses gyfweld. Bellach rhoddir cwestiynau cyfweliad i ymgeiswyr awr cyn eu cyfweliad, er mwyn gwneud ymgeiswyr yn gartrefol a'u cefnogi'n well. Mae hyn wedi bod yn eithriadol o gadarnhaol, yn enwedig ar gyfer ymgeiswyr â niwro-amrywiaeth.'

Cydnabu Hyb ACE Cymru fod cynllunio gweithredu wedi rhoi'r cyfle ar gyfer synergedd sylweddol â blaenoriaethau gwaith coleg eraill megis eu strategaethau llesiant, gwaith ehangach o fewn iechyd a llesiant fel adferiad COVID, cynllun gweithredu gwrth-hiliaeth ac aflonyddu gan gymheiriaid. Wrth i un ymatebydd i'r arolwg roi adborth; *'Yn ddiweddar rydym wedi dechrau ein taith gyda'r cynllun gweithredu gwrth-hiliaeth a byddai hyn yn cael ei ategu gan y dull gweithredu sy'n seiliedig ar drawma'*. Cefnogwyd colegau gan Lywodraeth Cymru ac Hyb ACE Cymru i sicrhau bod eu Strategaethau Llesiant yn cael eu hysgrifennu â lens wedi'i llywio gan drawma. Fel y nododd un coleg;

'Mae cynllunio gweithredu TrACE wedi'i gynnwys mewn cynlluniau gweithredu eraill (ee lles ac iechyd meddwl), nid oes gennym gynllun gweithredu ar wahân.'

Teimlai coleg arall fod cynllunio gweithredu wedi dod â:

*'sicrwydd a chadarnhad mai TrACE yw'r ymbarél i bob menter aral'
"Rydym yn gweithio i newid calonnau a meddyliau, newid systemau, diwylliannau a barn pobl'*

Llywodraeth Cymru

Dangosodd adborth fod cynlluniau gweithredu colegau unigol yn esblygu'n gyson wrth i ddemograffeg ac anghenion eu corff myfyrwyr newid. Er enghraifft, mae un coleg wedi cynnal adolygiad o'i bolisiau coleg yn dilyn profedigaeth dysgwr. Mae'r adolygiad polisi hwn wedi archwilio materion profedigaeth ehangach, yn enwedig i'r rhai sy'n geiswyr lloches ac yn ffoaduriaid. Mae hyn wedi arwain y coleg i ystyried gwahanol ddulliau sy'n canolbwyntio mwy ar yr unigolyn wrth ymateb i anghenion dysgwyr.

4.3 Hyfforddiant

Ymrwymodd Hyb ACE Cymru i ddarparu hyfforddiant sy'n ystyriol o drawma TtT a ACE ar draws y sector AB trwy Becyn Hyfforddi Cam 1 a Cham 2. Mae Hyb ACE Cymru wedi hyfforddi dros 180 o staff AB drwy'r model TtT. Mae Hyb ACE Cymru hefyd wedi darparu cyfleoedd i staff hyfforddedig gysgodi a chyd-gyflwyno'r hyfforddiant i helpu staff i deimlo'n hyderus wrth symud ymlaen i gyflwyno'r hyfforddiant yn eu coleg, gyda'r nod y bydd hyn yn helpu i sicrhau cysondeb. Roedd adborth gan y colegau arloesol gwreiddiol yn awgrymu bod rhai staff sydd wedi mynychu'r cwrs TtT yn flaenorol yn teimlo diffyg hyder pan oedd angen iddynt gyflwyno hyfforddiant yn eu sefydliadau eu hunain ac felly'n llai tebygol o gynnig eu hunain yn fewnol i hyfforddi eraill. Mae Hyb ACE Cymru wedi cefnogi 10 coleg unigol i ddatblygu strategaethau hyfforddi i sicrhau bod cynllun hirdymor ar waith i ddarparu hyfforddiant TrACE ar draws timau staff colegau. Fel y dywedodd un coleg;

'ni all newid ystyrlon ddigwydd dros nos, mae angen i ni gymryd agwedd fesul cam wrth gyflwyno hyfforddiant a datblygiad fesul cam ar draws y coleg a'i adrannau. Mae hyn wedi'i osod mewn strategaeth hyfforddi 5 mlynedd.'

Amlygodd cyfranogwyr a fynychodd y sesiynau TtT yr angen am rwydwaith hyfforddi ar draws y sector y mae Hyb ACE Cymru wedi ymrwmo i'w ddatblygu yn eu cynllun cyflawni ar gyfer 2023/24. Un o'r prif nodau yw meithrin cefnogaeth cymheiriaid ar gyfer datrys problemau a datrys problemau sy'n gysylltiedig yn uniongyrchol â hyfforddiant. Yn ogystal, rhannu gallu yn y dyfodol i gefnogi a chyd-ddarparu hyfforddiant. Bydd hefyd yn fecanwaith i barhau i adolygu deunyddiau hyfforddi yng ngoleuni adborth a rhaeadru unrhyw ddatblygiadau yn y dyfodol i'r rhai sy'n cyflwyno'r hyfforddiant yn y colegau.

4.4 Cydweithio

Un o gryfderau allweddol dull Hyb ACE Cymru yw'r ffocws ar ymgysylltu ystyrlon a chyd-greu wrth ddatblygu adnoddau, wedi'i lywio gan anghenion y sector a nodwyd drwy'r BDP a'r CoP ehangach.

Bwrdd Cyflawni'r Prosiect (PDB)

Mae Rheolwr Prosiect Hyb ACE Cymru wedi chwarae rhan ragweithiol iawn wrth hwyluso Bwrdd Cyflawni'r Prosiect (PDB) i ymgysylltu'n llawn ag aelodau ac annog eu cyfranogiad. Datblygwyd Cylch Gorchwyl (ToR) ar gyfer y PDB ym mis Medi 2023, mewn cydweithrediad ag aelodau, i nodi'n glir ei ddiben, ei gylch gorchwyl, ei aelodaeth, ei ymrwymiad a'i lywodraethiant¹¹. Helpodd datblygiad y Cylch Gorchwyl i greu amgylchedd diogel i aelodau rannu dysgu i gefnogi gwaith colegau unigol

---

11 ACE Hub Cymru, *Cylch neu Gyfeirnod Bwrdd Cyflawni Prosiect Addysg Bellach TrACE 2023/24*, Medi

wedi'i lywio gan drawma. Er bod aelodau'r PDB yn cydnabod ei bod yn cymryd amser i ymgorffori gwaith sy'n seiliedig ar drawma, mae'r Bwrdd wedi darparu lle i rannu eu cyflawniadau cynyddrannol a galluogi colegau i rannu adnoddau a phrofiadau, yn ogystal â heriau.

'Rydym eisiau gweithio mewn ffordd sy'n seiliedig ar drawma i ddod yn rhan o'r dull brodoredig'

Aelod o Fwrdd y Prosiect

Mae'r Bwrdd wedi cefnogi'n llwyddiannus y gwaith o gydgyhyrchu offer ychwanegol i gefnogi'r sector AB ac eraill ar eu taith sy'n seiliedig ar drawma (gweler Adnoddau a ddatblygwyd gyda'r sector AB isod am ragor o fanylion). Nododd y gwerthusiad fod y broses ymgynghori sydd wedi'i hwyluso gan Hyb ACE Cymru drwy ymgysylltu â'r BDP wedi helpu i sicrhau bod adnoddau mewn sefyllfa dda a datblygu offer a fyddai'n fuddiol ac yn berthnasol i randdeiliaid.

Sbotolau: Gweithio ar y cyd

Hwylusodd Rheolwr Prosiect Hyb ACE Cymru weithdy gyda'r tîm AD yng Ngholeg Sir Gâr. Roedd hwn yn gyfle i hyrwyddo Canllawiau Hyb ACE Cymru ar gyfer Polisi ac Ymarfer ar sail Trawma, offeryn a gynhyrchwyd ar y cyd â cholegau AB yng Nghymru, i helpu i adolygu polisiau presennol sefydliadau. Roedd y sesiwn yn cynnwys astudiaethau achos go iawn, gan ddefnyddio polisiau cyfredol y coleg, a ddilynodd wedyn gyda'r grŵp yn dechrau adolygu'r Polisi drwy lens sy'n ystyriol o drawma *'Roedd yr adborth yn anhygoel, mae'r ffordd rydych chi'n dod â phwnc mor anodd yn fyw yn heintus, roedd y cyflwyniad yn berffaith gyda'i wneud yn bersonol tra'n edrych ar y polisiau'*¹²

Cymuned Ymarfer (CoP)

Mae cynrychiolwyr AB wedi bod yn fynychwyr rheolaidd yng Nghymuned Ymarfer TrACE (CoP) ac wedi achub ar y cyfle i gyflwyno eu gwaith a rhannu eu dysgu ag eraill o wahanol sectorau. Mae'r CoP wedi darparu mecanwaith ardderchog i dynnu sylw at brosesau sefydliadol llwyddiannus yn ymwneud â llywodraethu a chynllunio gweithredu. Mae Hyb ACE Cymru yn parhau i ddefnyddio'r CoP i hyrwyddo dull y system gyfan o gysylltu ag eraill ac mae cynrychiolwyr AB yn chwarae rhan hanfodol yn y gwaith hwn. Fel rhan o'r gwaith hwn, cefnogodd Coleg Sir Gâr ddigwyddiad lansio adroddiad Hyb ACE Cymru ar gyfer yr adroddiad [Cymunedau Gwybodus o Drawma](#) lle cyfrannodd y coleg drwy rannu eu taith TrACE. Rhoddodd hyn gyfle i'r coleg gysylltu â phrosiectau eraill yn eu hardal leol.

'Rydym am gadw'r pwnc yn fyw gyda staff yn eu harferion addysgu a dysgu, mewn gwersi ac wrth siarad â dysgwyr o amgylch y coleg'

Aelod CoP

12 Cyfarwyddwr Profiad Dysgwyr, Coleg Sir Gâr

Digwyddiadau wyneb yn wyneb

Mae Hyb ACE Cymru wedi hwyluso gweithdai a digwyddiadau wyneb yn wyneb pellach ar gyfer y sector AB yng Nghymru. Yn fwyaf nodedig, cyflwynodd Hyb ACE Cymru gyfres o ddigwyddiadau Sioeau Teithiol ledled Cymru i archwilio sut y gellir mesur llwyddiant wrth newid diwylliant y sefydliad i ddod yn wybodus am drawma. Nod y gwaith hwn oedd cyd-gynhyrchu [Canllaw ar gyfer Creu Dangosyddion Llwyddiant wedi'i lywio gan TrACE](#) a gynlluniwyd i fod yn drosglwyddadwy ar draws sectorau lluosog.¹³ I gefnogi cyd-gynhyrchu'r canllaw, cyflwynodd Hyb ACE Cymru gyfres o ddigwyddiadau Sioe Deithiol gyda cholegau AB ar draws pedwar rhanbarth Cymru yn ymgysylltu ag 88 o staff AB o ystod amrywiol o adrannau coleg, yn ogystal â darparu uwch arweinyddiaeth ar-lein sesiwn gyda 15 o Benaethiaid ac arweinwyr strategol. Uchelgais Hyb ACE Cymru oedd gweld dangosyddion llwyddiant yn cael eu datblygu fel rhan o becyn cymorth wedi'i lywio gan TrACE wrth ystyried parth Monitro a Gwerthuso'r hunanasesiad. Mae Hyb ACE Cymru wedi annog colegau AB i ystyried monitro a gwerthuso yng ngham Cynllunio Gweithredu taith TrACE.

Amlygodd adborth o ddigwyddiadau'r Sioeau Teithiol y dylai colegau AB fesur effaith y gwaith hwn trwy ddefnyddio monitro a chasglu data presennol lle bo modd. Gallai hyn gynnwys arolygon defnyddwyr gwasanaeth/staff, digwyddiadau/gweithgareddau cydweithredol, adolygu polisïau a chynllunio, fforymau cymunedol, systemau olrhain a dilyniant i gynorthwyo effeithlonrwydd a llwyth gwaith. Dylid annog colegau i beidio ag ailddyfeisio'r olwyn a deall lle gall mecanweithiau presennol fapio llwyddiant. Amlygodd y Sioe Deithiol ystod gyfoethog o gasglu data sydd eisoes yn bodoli, megis proffiliau dysgwyr ar-lein, sy'n gallu dangos gweithrediad a llwyddiant prosesau sy'n seiliedig ar drawma. Roedd adborth yn awgrymu, lle mae gan golegau gapasiti cyfyngedig ar gyfer monitro parhaus, fod potensial i gynnig cymorth pellach i greu a gweithredu dangosyddion llwyddiant.

Yn ogystal â'r Sioe Deithiol, mae digwyddiadau personol pellach hefyd wedi'u cynnal i gefnogi'r sector AB. Roedd hyn yn cynnwys dau ddiwrnod HMS yng Ngholeg y Cymoedd. Roedd y diwrnod cyntaf yn gyflwyniad i ddulliau TrACE, a ysgogodd gryn ddiddordeb, gan ymgysylltu â dros 130 o aelodau staff. Roedd yr ail weithdy, a hwyluswyd gan Reolwr Prosiect Hyb ACE Cymru, wedi'i dargedu at diwtoriaid i'w helpu i ystyried dulliau TrACE wrth weithio yn yr ystafell ddosbarth, a fynychwyd gan dros 25 o staff addysgu. Roedd adborth yn awgrymu bod hwn wedi bod yn fecanwaith effeithiol ar gyfer ymgysylltu â staff o ystod eang o feysydd swyddogaeth o fewn y coleg.

---

13 <https://hybacecymru.com/wp-content/uploads/2022/07/Creating-TrACE-Success-Indicators-Guidance-Cy-1.pdf> cyrchwyd: Dydd Mawrth 4 Mehefin 2024

4.5 Cydgynhyrchu offer ychwanegol

Mae Hyb ACE Cymru wedi parhau i gydgynhyrchu offer ac adnoddau ychwanegol gyda'r sector AB a rhanddeiliaid ehangach. Mae Tabl 1 isod yn rhoi trosolwg o'r adnoddau a ddatblygwyd gyda chefnogaeth y PDB AB a'r CoP.

Tabl 1: Adnoddau a ddatblygwyd gyda'r sector AB:

Teitl yr Adnodd	Cefndir yr adnodd
Canllawiau ar gyfer Polisi ac Arfer sy'n Ystyriol o Drawma	Bu Coleg Gwent a Choleg Cambria yn gweithio gyda Phrifysgol Wrecsam ac Hyb ACE Cymru, i gyd-greu dogfen ganllaw yn archwilio Polisi ac Ymarfer Seiliedig ar Drawma i gefnogi sefydliadau sydd am ddod yn wybodus am drawma ac ACE.
Cyflwyno Pecyn Cymorth TraACE i'r Sector Addysg Bellach	Bu Coleg Gwent, Coleg Cambria a'r CoP yn gweithio gyda'r ymgynghorwyr allanol Team Support and Training Ltd ac Hyb ACE Cymru, i gofnodi mewnwelediadau gwerthfawr o brofiadau'r colegau arloesol i greu adroddiad ar gyflwyno pecyn cymorth TraACE i'r sector addysg.
Canllawiau Amgylcheddau Ffisegol a Datganiad o Ymrwymiad	Ar hyn o bryd mae gan CoP TraACE grwpiau gorchwyl a gorffen (gyda chynrychiolaeth o'r sector AB) yn gweithio ar ddatblygu Canllawiau Amgylcheddau Ffisegol, a fydd yn dod gyda chymorth gweledol ar ffurf animeiddiad, a hefyd Datganiad o Ganllawiau Ymrwymiad.
Canllawiau Dangosyddion Llwyddiant	Mae'r colegau AB wedi helpu i gyd-gynhyrchu Canllaw Dangosyddion Llwyddiant a Chynllun Gweithredu a fydd yn cynorthwyo sefydliadau i fynd i'r afael â maes parth Gwerthuso a Monitro Pecyn Cymorth TraACE wrth iddynt ddatblygu eu gwaith wedi'i lywio gan drawma wrth symud ymlaen.
E-ddysgu	Wrth ddatblygu pecyn e-ddysgu Hyb ACE Cymru, cafodd y PDB AB gyfle i roi adborth ar y pecyn hyfforddi ar-lein gan y bydd hwn ar gael yn y dyfodol er mwyn i golegau gynnig cyfleoedd e-ddysgu.

4.6 Ymgysylltu â'r colegau

Mae'r adran ganlynol yn rhoi adborth gwerthuso ar effaith ymgysylltiad Hyb ACE Cymru â cholegau AB yng Nghymru.

Hyfforddwch yr Hyfforddwr (TtT)

Roedd 100 y cant o'r staff AB a holwyd fel rhan o'r gwerthusiad hwn wedi cwblhau'r sesiynau TtT. Dywedodd 80 y cant o'r staff a holwyd eu bod wedi cael yr hyfforddiant braidd yn ddefnyddiol neu'n hynod ddefnyddiol. Lleisiodd staff AB fanteision sylweddol cymryd rhan yn yr hyfforddiant, yn enwedig o ran dod yn fwy empathig at anghenion dysgwyr.

Roedd adborth enghreifftiol yn cynnwys;

- Mae'r hyfforddiant wedi fy helpu i ddeall rhesymau dros ymddygiad unigolion ac addasu sut rydw i'n ymateb i'r rhain. Mae hyn wedi arwain at ymateb mwy empathetig tuag at y dysgwyr.
- Rwy'n fwy ystyriol o resymau posibl y tu ôl i ymddygiadau ac adweithiau, ac yn fwy ymwybodol o sut y gall trawma yn y gorffennol effeithio ar y rhain.
- Rwy'n fwy ystyriol o'r emosiynol and/or anghenion seicogymdeithasol dysgwyr. Nawr, rwy'n gofyn iddynt yn amlach am bynciau y maent yn gyfforddus yn siarad amdanynt ac yn rhoi opsiynau iddynt ddadberonoli ymatebion yn y dosbarth, fel nad oes rhaid iddynt rannu gwybodaeth bersonol sensitif amdanynt eu hunain.
- Rwy'n sylweddoli pa mor eang y gall effaith trawma fod. Rwy'n gallu adnabod arwyddion o drawma a ddangosir gan ddysgwyr a staff. Defnyddio'r sgiliau a'r wybodaeth hyn wrth ymdrin ag ymddygiad o ganlyniad i drawma, gan sicrhau nad yw'n ychwanegu at drawma person. Dewis geiriau yn ofalus i beidio â rhwystro adferiad.

Mae'r model TtT wedi bod yn ffordd effeithiol o ledaenu dysgu sy'n ystyriol o drawma ac ACEs ar draws y rhwydwaith colegau AB. Wrth i'r model TtT esblygu, mae wedi cynnwys lle i staff ymarfer a rhoi cynnig ar agweddau ar gyflwyno hyfforddiant, gan helpu staff i fesur sut deimlad yw darparu hyfforddiant a lefel y paratoi sydd ei angen. Mae staff hyfforddedig yn cydnabod pa mor sensitif y gall y broses hyfforddi fod a sut y gall arwain at ddatgloi trawma gweddilliol ymhlith aelodau staff. Fel y nododd un aelod o staff yn yr arolwg:

'Wrth gyflwyno hyfforddiant, rydw i wedi cael llawer o gwestiynau gan staff addysgu ynglŷn â thrawma eilaidd/trosiannol y maen nhw wedi'i brofi wrth addysgu/mentora neu y gallai dysgwyr eraill eu profi wrth wrando ar naratifau gan ddysgwyr TrACE.'

Mae staff hyfforddedig yn cydnabod ei bod yn bwysig cynnwys yr amser a'r lle i staff fyfyrion er mwyn prosesu unrhyw faterion sy'n codi yn sgil y profiad hyfforddi.

'Mae mabwysiadu dull sy'n ystyriol o drawma bellach yn rhan o'n hasesiad cyffredinol o sefyllfa pan fydd dysgwr yn cyflwyno problem. Rydym yn awr yn ystyried y materion ehangach a allai fod wrth wraidd sefyllfa benodol.'

Aelod o staff AB hyfforddedig

Mae colegau ar wahanol adegau yn eu strategaethau hyfforddi, ac mae wedi bod yn gadarnhaol gweld rhywfaint o bresenoldeb traws-golegol mewn sesiynau TtT, sydd wedi galluogi sefydliadau i rannu adnoddau, gwybodaeth a dysgu. Bydd y rhwydwaith hyfforddi sydd ar ddod yn helpu i ddarparu cefnogaeth cymheiriaid i hyfforddwyr a chael mecanwaith i gasglu adborth a lledaenu unrhyw newidiadau i'r hyfforddiant a bydd hefyd yn helpu gydag adnoddau a chynnal y gwaith hwn y tu hwnt i oes y prosiect hwn.

Sbotolau: Profiad Hyfforddi Coleg y Cymoedd

Wrth gychwyn ar eu taith sy'n seiliedig ar drawma gosododd Coleg y Cymoedd darged uchelgeisiol o hyfforddi 820 o aelodau staff, gyda'r nod ohonynt i gyd i ddod yn ymwybodol o ddulliau TrACE, fel y gallant fyfyrion ar eu harfer eu hunain. Roedd Rheolwr Prosiect Hyb ACE Cymru yn gallu cefnogi'r broses hon drwy gymryd rhan mewn diwrnod HMS i ddarparu cipluniau 20 munud o ddulliau sy'n ystyriol o drawma i garfanau o athrawon (gydag ymarfer 15 munud a 5 munud o gwestiynau), i helpu i gynyddu ymgysylltu a dealltwriaeth â staff. Llwyddodd Coleg y Cymoedd i hyfforddi 52 o staff drwy'r rhaglen TtT gyda staff o bob maes cwricwlwm, yn ogystal â phob maes cymorth swyddogaethol. Erbyn mis Mai 2024, roedd 594 o staff y coleg wedi cwblhau hyfforddiant Cam 1 ac roedd 133 o staff wedi cwblhau hyfforddiant Cam 2. Profodd y coleg ymgysylltiad da iawn o bob maes swyddogaethol. Mae'r coleg yn gweithio i sicrhau bod hyfforddiant TrACE yn rhan o'u hyfforddiant cydymffurfio ar gyfer yr holl staff wrth symud ymlaen.

Roedd adborth pellach ar ddarparu hyfforddiant gan staff AB a arolygwyd fel a ganlyn:

- Byddai'n dda cael modiwlau hunan-dywys ar ein safle moodle¹⁴ staff i'w defnyddio yn ystod wythnosau hyfforddi staff blynyddol.
- Mae arnom angen mwy o hyfforddiant neu ymchwil i dechnegau addysgeg ar gyfer cymhwyso'r hyn rydym wedi'i ddysgu o ddull/fframwaith TrACE.
- Cyflwyno grwpiau ffocws i sicrhau bod TrACE yn parhau i ddod yn rhan o ddiwylliant y coleg.

Mae'r gwerthusiad wedi dangos yn glir y gwerth y mae hyfforddiant TrACE wedi'i ddarparu o ran cynyddu ymrwymiad gan staff ynghylch gwerth y gwaith. Fel y nododd un coleg, mae gweithio i adolygu polisiâu'r coleg, ochr yn ochr â darparu hyfforddiant TrACE, wedi helpu i newid meddylfryd tuag at ymddygiad a disgyblaeth ac wedi ysgogi staff i fod yn fwy cefnogol. Mae'r newidiadau polisi wedi helpu i atgyfnerthu'r ddarpariaeth o hyfforddiant ynghylch strategaethau ymddygiad. Fel y dywedodd un aelod o staff;

'Mae'n ein helpu i ddeall yr hyn a wnawn fel 'athrawon' fel y gallwn gael gwared ar 'ein' hymddygiad gwael'.

14 System Rheoli Dysgu ffynhonnell agored yw moodle a ddefnyddir fel llwyfan ar gyfer dysgu yn y sector AB

Dyweddod un coleg mai'r rhai a gymerodd ran yn y sesiynau TtT oedd yr aelodau staff mwyaf ymroddedig yn aml, a oedd yn cydnabod gwerth y gwaith hwn ac a oedd â'r ysgogiad i wthio newid ymlaen. Mae hyn yn amlygu pwysigrwydd ystyried y staff mwyaf priodol i'w blaenoriaethu ar gyfer hyfforddiant ac i sicrhau bod eu dynodi a'u dewis yn cael eu hadolygu.

Sbotolau: Profiad Hyfforddi Addysg Oedolion Cymru

Mae Addysg Oedolion Cymru wedi cofnodi tystiolaeth gref i ddangos bod hyfforddi staff mewn ymwybyddiaeth o TrACE wedi creu gweithlu mwy empathetig, cydymdeimladol a chefnogol. Mae adborth yn dangos bod staff wedi cymryd amser i wneud llai o ragdybiaethau ynghylch ymddygiad penodol myfyrwyr a rhoi mwy o ystyriaeth i gwestiynu cadarnhaol a dod i adnabod dysgwyr. *'Rwy'n fwy ystyriol o'r rhesymau posibl y tu ôl i ymddygiadau ac adweithiau, ac yn fwy ymwybodol o sut y gall trawma yn y gorffennol effeithio ar y rhain'. 'Rwyf nawr yn meddwl a allai pwnc fod yn broblematig i rywun a allai fod wedi profi trawma'.*

Er mwyn gwella eu harlwy hyfforddi ymhellach, maent wedi gweithredu rhywfaint o hyfforddiant mewnlol ychwanegol, 'hyfforddiant empathi dwbl' i sicrhau gwell dealltwriaeth o'r naws cyfathrebu rhwng pobl niwro-nodweddiadol a'r rhai sy'n niwroamrywiol, a sut y gellir colli gwybodaeth wrth gyfieithu.

Mae sawl coleg yn awyddus i fuddsoddi amser mewn ymchwil bellach i archwilio effaith hyfforddiant TrACE a'u gwaith sy'n seiliedig ar drawma. Mae Addysg Oedolion Cymru ar hyn o bryd yn cynnal prosiect ymchwil gweithredol i ddangos effaith hyfforddiant sy'n ystyriol o drawma i staff.

Ymgysylltu â Bwrdd Cyflawni'r Prosiect (PDB) a Chymuned Ymarfer (CoP) TrACE

Mae Hyb ACE Cymru wedi hwyluso cyfarfodydd PDB a TrACE CoP rheolaidd yn llwyddiannus. Mae'r Sector AB ledled Cymru yn mynychu'r ddau gyfarfod. Mae'r colegau sy'n cymryd rhan yn gwerthfawrogi'n fawr y cyfle i gymryd rhan yn y fforymau hyn ac yn cydnabod eu bod yn chwarae rhan allweddol wrth gefnogi taith barhaus eu coleg sy'n seiliedig ar drawma a chadw'r gwaith hwn ar yr agenda.

Mae aelodau'r ddau grŵp hyn wedi rhannu rhai manteision o gymryd rhan, gan gynnwys:

- Rhannu arfer orau ar draws pob coleg
- Mae'r Bwrdd wedi rhoi'r cyfle i drafod dulliau ac ymchwil a chlywed sut mae sefydliadau eraill yn rhoi'r dull hwn ar waith yn eu colegau.
- Meddu ar ddealltwriaeth ddyfnach o'r hyn y mae gwybodaeth am drawma yn ei olygu
- Bod yn ymwybodol o ddatblygiadau ac arfer

'Roeddwn yn deall sut roedd arfer yn cael ei roi ar waith mewn sefydliadau eraill a dysgais o'r hyn y maent wedi rhoi cynnig arno.'

Aelod o Fwrdd Cyflawni'r Prosiect

Fel rhan o'r CoP bu galw am gyfarfodydd wyneb yn wyneb rhanbarthol llai i feithrin cefnogaeth gan eraill mewn gwahanol sectorau sydd ar daith TrACE debyg. Bydd hwn yn ddatblygiad cadarnhaol i'r sector AB, gan ei fod yn cydnabod pwysigrwydd ymgysylltu â gwasanaethau a sefydliadau eraill yn eu cyd-destun lleol, i sicrhau bod y dysgwyr a'r staff y maent yn gweithio gyda nhw yn cael eu cefnogi y tu hwnt i amgylchedd y coleg.

Cafodd y digwyddiadau Sioe Deithiol groeso mawr gan staff y sector AB. Darparodd y broses ffordd ddelfrydol o fywiogi'r sector ac mae wedi galluogi staff, lle bynnag y maent ar y daith sy'n seiliedig ar drawma, i deimlo eu bod yn cael eu cefnogi gan yr Hyb i gynnal a gwreiddio eu hymarfer ymhellach. Creodd le diogel i amrywiaeth o staff o wahanol swyddogaethau coleg ddod at ei gilydd a rhannu profiadau, gan ddod â'r rhai sydd ar wahanol gamau ar eu taith sy'n seiliedig ar drawma at ei gilydd. Darparodd y digwyddiadau fan cychwyn pellach i'r rhai a oedd wedi cyrchu digwyddiadau dysgu ACE yn flaenorol i gydnabod sut y gallant roi'r gwaith hwn ar waith yn ystyrlon.

Roedd adborth o'r digwyddiad Sioe Deithiol yn dangos bod dal effaith y gwaith hwn yn heriol mewn sefydliadau mawr, cymhleth sy'n symud yn gyflym, yn enwedig mewn perthynas â newidiadau tymor hwy megis newid diwylliant. Gall fod yn anodd cofnodi cynnydd sefydliadol lleoledig cynnil. Mae gwerthusiad o ddigwyddiadau'r Sioeau Teithiol yn atgyfnerthu'r gydnabyddiaeth bod yn rhaid i golegau AB sicrhau bod dulliau wedi'u llywio gan drawma ar waith i gefnogi staff a dysgwyr. Teimlai'r cyfranogwyr ei bod yn hollbwysig bod egwyddorion a gwerthoedd TrACE yn cael eu hymgorffori yn y broses casglu data, gan ymgysylltu ag ystod ehangach o randdeiliaid mewn ffyrdd diogel a sensitif i drawma. Er bod dysgwyr yn cael eu gwahodd i gymryd rhan yn y digwyddiadau Sioe Deithiol dim ond cynrychiolaeth gyfyngedig oedd. Amlygodd hyn y gydnabyddiaeth ei bod yn bwysig sicrhau bod colegau'n ymgysylltu'n weithredol â dysgwyr yn natblygiad eu taith sy'n seiliedig ar drawma.

Chwaraeodd y PDB rôl weithredol wrth wirio canlyniadau digwyddiadau'r Sioeau Teithiol a darparu mewnwelediad pellach i ddatblygiad y canllaw dangosyddion llwyddiant. Mae'r ddogfen yn cynnwys nodyn cyfarwyddyd yn ogystal â thempled cynllun gweithredu ar wahân. Lanswyd y canllawiau terfynol yng Nghynhadledd Hyb ACE Cymru ym mis Chwefror 2024.

Awgrymodd un aelod o'r PDB y byddai gwneud dulliau TrACE yn ofyniad statudol o fewn y sector AB yn helpu i adeiladu mwy o sylw o fewn uwch dimau arwain i symud hyn ymlaen. Er nad yw hyn yn cael ei ystyried ar hyn o bryd gan Lywodraeth Cymru; mae'n amlygu'r rôl bwysig y gall Bwrdd Cyflawni'r Prosiect a'i aelodau ei chwarae wrth roi llais i ddysgwyr a staff i helpu i eiriol dros newid ar draws y sector AB.

4.7 Rôl yr Arweinydd Rhanbarthol

Cyfeiriodd sawl coleg at werth y cymorth a ddarperir gan yr Arweinydd Rhanbartholyn Ne Cymru i ddod â gwahanol golegau ynghyd a rhannu eu profiadau ar lefel coleg unigol. Ariannwyd y rôl hon gan Gyllid Prosiectau Rhanbarthol Ôl-16 Llywodraeth Cymru y mae colegau'n ei ddefnyddio'n uniongyrchol a gwelodd rhanbarth De-ddwyrain Cymru gyfle i gyfuno arweinydd y prosiect rhanbarthol â phrosiect TrACE. Gan ddechrau ym mis Rhagfyr 2022, un o nodau'r Arweinydd Rhanbarthol oedd cefnogi uchelgais TrACE, drwy alluogi'r rôl ranbarthol i ganolbwyntio ar chwech o'r 13 coleg i'w cefnogi i ymwreiddio dull TrACE. Mae'r cymorth a ddarparwyd gan yr Arweinydd Rhanbarthol wedi cynnwys hwyluso amrywiaeth o weithdai staff, megis hyfforddiant ynghylch cymorth ymddygiad gyda lens sy'n ystyriol o drawma, hyfforddiant ynghylch cefnogi presenoldeb gydag ymagwedd sy'n ystyriol o drawma a hyfforddiant ar gyfer hyfforddwyr addysgu a dysgu ynghylch rheoli ymddygiad drwy ymarfer sy'n ystyriol o drawma. Dros amser y gobaiith oedd y byddai'r chwe choleg yn y rhanbarth hwn angen llai o gefnogaeth ac arweiniad gan Hyb ACE Cymru gan y byddai'r Arweinydd Rhanbarthol yn arwain wrth gyflwyno sesiynau TtT yn ogystal â chefnogi'r rhai sy'n rhoadru'r hyfforddiant i'r colegau hynny.

Roedd Hyb ACE Cymru o'r farn bod y model rhanbarthol hwn yn ateb da ar gyfer cynaliadwyedd ac felly cynigiodd ymestyn y dull hwn drwy gynnwys ym mlwyddyn olaf y cynnig ariannu i recriwtio Arweinydd Rhanbarthol pellach ar gyfer Rhanbarth y De-orllewin¹⁵. Hysbysebwyd y swydd hon gan y colegau yn fewnol ac yn allanol ond yn anffodus nid oedd unrhyw ddiddordeb yn y rôl a chredai Hyb ACE Cymru fod hyn oherwydd amseriad recriwtio a natur tymor byr y rôl. Awgrymwyd dull eilaidd o rannu'r rôl hon ar draws cynrychiolwyr o bob un o'r pedwar coleg a oedd i'w cefnogi, ond eto nid oedd unrhyw ddefnydd. Er nad yw hyn wedi gweithio allan fel y bwriadwyd, credir ei fod yn fodel da ar gyfer cynaliadwyedd o hyd, fodd bynnag byddai rolau a ariennir yn y tymor hwy yn debygol o fod yn fwy llwyddiannus.

---

15 Yr Arweinydd Rhanbarthol ar gyfer y Sector AB yn canolbwyntio'n benodol ar weithio gyda Thyddewi, Coleg Gwent, Pen-y-bont ar Ogwr, CCAF, Coleg y Cymoed a Choleg Merthyr.

5. Crynodeb o Ddysgu

Mae'r gwerthusiad wedi nodi'r dysgu canlynol;

Dull arloesol

Gellir gweld y model arloesol o gyflwyno fel bloc adeiladu hanfodol ar gyfer llwyddiant y gwaith hwn. Mae hyn wedi chwarae rhan ganolog wrth ddarparu cymorth cymheiriaid a dysgu i golegau eraill. Mae wedi creu diwylliant o gydweithio lle mae staff AB yn cael eu hannog i rannu eu profiad ar lefel coleg. Mae colegau ymhellach ar hyd eu taith sy'n seiliedig ar drawma yn helpu i greu llwybr datblygu mordwyol ar gyfer colegau eraill.

Hyfforddwr yr Hyfforddwr (TtT)

Mae colegau AB wedi gwerthfawrogi profiad TtT yn fawr. Mae colegau AB yn cydnabod bod y cynnig TtT wedi bod yn sbardun ar gyfer deall manteision ymarfer sy'n seiliedig ar drawma ac ennill cefnogaeth sefydliadol. Sylwodd staff AB ar newid nodedig yn eu lefelau empathi a mabwysiadu ymagwedd sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn tuag at staff a dysgwyr ar ôl cwblhau'r cwrs hyfforddi. Cododd y sesiynau TtT yr angen am hyfforddiant pellach mewn technegau pedagogaid i gefnogi addysgu a dysgu wedi'u llywio gan drawma mewn colegau. Bu rhywfaint o bresenoldeb ar draws y coleg mewn hyfforddiant sydd wedi galluogi sefydliadau i rannu adnoddau, gwybodaeth a dysgu.

Prynu i Mewn

Mae rhywfaint o oedi wrth sefydlu gweithgor mewnol a chynllun gweithredu wedi bod oherwydd cyfranogiad cyfyngedig yr uwch arweinwyr neu 'brynu i mewn' o'r dechrau. Mae hyn wedi golygu bod timau staff wedi gorfod ailymweld ac adolygu eu strategaethau wedi'u gorchuddio'n aml â newidiadau staff a oedd yn achosi oedi pellach i gynnydd. Mae Hyb ACE Cymru wedi ymateb i rai o'r materion hyn gyda chynigion o gymorth sy'n rhagweithiol ac wedi'u targedu at swyddogion gweithredol ac uwch aelodau'r tîm arweinwyr.

Cymorth i Staff

Roedd colegau AB yn cydnabod bod dull TrACE yn ymwneud lawn cymaint â chefnogi staff â dysgwyr. Mae adrannau AD a thimau Pobl a Diwylliant yn rhan annatod o'r broses ddatblygu. Wrth i golegau AB symud ymlaen ar eu taith sy'n seiliedig ar

drawma, cydnabuwyd bod angen y gofod a'r cymorth ar staff i brosesu'r materion a godir drwy'r rhaglen Hyfforddi Hyfforddwyr.

Aliniad â meysydd blaenoriaeth eraill

Mae gan staff Colegau AB eisoes lwyth gwaith dwys a all greu blaenoriaethau sy'n cystadlu â'i gilydd. I helpu i wrthsefyll hyn, bu rhywfaint o botensial i blethu gwaith sy'n seiliedig ar drawma â blaenoriaethau eraill y coleg. Dangosodd y gwaith hwn gyfle traws-sector sylweddol i gael effaith ac mae'n ategu gwaith ehangach ym maes iechyd a llesiant fel adferiad COVID, gwrth-hiliaeth ac aflonyddu rhwng cymheiriaid. Llwyddodd Hyb ACE Cymru a Llywodraeth Cymru i gefnogi colegau AB yn llwyddiannus i sicrhau bod eu strategaethau iechyd meddwl yn cael eu hysgrifennu â lens sy'n ystyriol o drawma. Mae'r cymorth i gwblhau'r gofyniad statudol hwn wedi helpu i flaenoriaethu'r gwaith hwn ymhellach.

Newid Diwylliannol

Mae'r gwaith hwn wedi pwysleisio'r angen am newid diwylliant sylweddol ar draws colegau i alluogi sefydliadau i ddod yn wirioneddol wybodus am drawma. Mae hyn yn gofyn am ymgysylltu â staff y coleg ar bob lefel ar draws pob adran. Mae ymrwymiad i ddod yn sefydliad gwybodus am drawma yn gofyn am gynllunio gweithredu parhaus i sicrhau bod yr ymrwymiad yn ystyried y ddemograffeg sy'n esblygu'n barhaus ac anghenion y newidiadau yn y corff myfyrwyr. Rhaid i golegau ddeall bod newid sefydliadol hirdymor yn cymryd amser, a bod angen cymryd camau cynyddol tuag at greu amgylchedd sy'n seiliedig ar drawma.

Arweinyddiaeth Gydweithredol

Cydnabyddir y dylai cynllunio gweithredu llwyddiannus gynnwys tîm amlddisgyblaethol, gyda chynrychiolaeth berthnasol o 6 maes parth y pecyn cymorth. Mae meysydd parth Polisiâu a Gweithdrefnau a Hyfforddiant a Chymorth i'r Gweithlu wedi bod yn fannau cychwyn effeithiol ar gyfer sefydlu arferion sy'n seiliedig ar drawma.

Ymgysylltu Traws-Sector

Mae staff y Coleg AB wedi gwerthfawrogi'r cyfle i fod yn rhan o'r PDB a'r CoP. Mae'r gofodau hyn wedi gwella ymrwymiad staff AB ymhellach, wedi creu gofod diogel i staff rannu eu profiadau ac wedi rhoi llwyfan i staff AB roi mewnwelediad proffesiynol i greu adnoddau newydd.

6. Argymhellion

Mae'r adroddiad wedi nodi'r argymhellion canlynol ar gyfer Hyb ACE Cymru a sut y gallant gynnal y cymorth yn eu cynnig craidd:

Canolfan Hyfforddiant ac Adnoddau

- Sicrhau bod adnodd TrACE ar gyfer uwch arweinwyr ar gael gyda chynnwys pwrpasol i ddiwallu eu hanghenion strategol a gweithredol.
- Atgyfnerthu cynigion hyfforddiant TrACE mewn colegau trwy ledaenu'r pecyn e-ddysgu. Hyrwyddo hyn i fod yn rhan o hyfforddiant cydymffurfio'r coleg, ac yn gydnaws i'w lanlwytho i system moodle y coleg ar gyfer gweithgareddau hunan-astudio. Bydd hyn yn sicrhau bod y cyfrifoldeb am ddarparu cyfleoedd hyfforddi TrACE yn cael ei raeadru i'r colegau eu hunain, gan gymryd y cyfrifoldeb oddi wrth Hyb ACE Cymru.
- Annog colegau i ddarparu lle i staff gymryd rhan mewn cyfleoedd hyfforddi wyneb yn wyneb i roi lle i staff fynd i'r afael ag unrhyw drawma dirprwyol a allai gael ei arddangos.
- Parhau i adnewyddu a diweddarau'r holl hyfforddiant ac adnoddau ar wefan Hwb Llywodraeth Cymru.
- Sicrhau bod yna fecanwaith canolog fel y gellir parhau i ddsbarthu strategaeth ac arfer cyfredol TrACE i'r sector AB, wrth i iaith a dysgu o fewn y maes hwn symud yn gyflym.

Llywodraethu

- Gweithio i ddatblygu strategaeth ymadael er mwyn i'r PDB barhau i redeg heb gefnogaeth benodol wedi'i hariannu gan Hyb ACE Cymru i'r sector AB.
- Gweithio gyda CoP TrACE Cenedlaethol i sefydlu Gweithgorau Rhanbarthol i gysylltu colegau AB lleol â sectorau eraill i gefnogi eu gwaith sy'n seiliedig ar drawma.
- Defnyddio'r CoP Cenedlaethol i hyrwyddo modelau arfer da o ran rheoli risg, drwy sicrhau bod systemau lliniaru risg priodol ar waith i ystyried trawma dirprwyol ac anghenion staff. Ystyried cynnal ymchwil pellach i ba anghenion penodol sydd gan staff mewn perthynas â ddarparu dull sy'n ystyriol o drawma ar gyfer dysgwyr ac ymgorffori diwylliant sy'n seiliedig ar drawma yn y gwaith.

Cyfleoedd Rhwydweithio

- Archwilio datblygiad system cyfeillio rhyng-golegol i ddarparu mentora cymheiriaid rhwng colegau ymhellach ymlaen yn eu taith sy'n ystyriol o drawma gyda'r rhai sydd ar gam datblygu cynharach.
- Annog ymhellach ymglymiad dysgwyr ar daith sy'n ystyriol o drawma gan golegau, yn enwedig o fewn eu prosesau monitro a gwerthuso. Edrych ar ffyrdd o ddefnyddio gweithgareddau ymgynghori a chasglu data presennol i geisio adborth gan ddygwyr am waith colegau sy'n ystyriol o drawma.
- Cefnogi'r sector AB i ddatblygu rhwydwaith hyfforddi hunan-reoledig i ddod â hyfforddwyr o bob coleg ynghyd i gefnogi hyfforddiant parhaus a darparu gofod ar gyfer myfyrio a datblygu. Dylai'r rhwydwaith helpu i hyrwyddo cyfleoedd dysgu wyneb yn wyneb a all ategu'r modiwlau e-ddysgu. Defnyddiwch y rhwydwaith hwn i edrych ar y potensial i adeiladu ar y ddarpariaeth bresennol o hyfforddiant ar draws y coleg.
- Parhau i hyrwyddo'r cyfle i staff AB gymryd rhan yn y CoP TrACE i gynyddu safbwyntiau amrywiol a chefnogaeth.

Cyfleoedd Ymchwil

- Myfyrio ar yr adborth a gafwyd trwy werthusiad ehangach Hyb ACE Cymru TrACE sy'n digwydd ar hyn o bryd, y mae Coleg Gwent yn rhan ohono, a rhannu'r dysgu gyda'r sector ehangach.
- Archwilio'r potensial i rwydwaith hyfforddi'r sector AB sydd newydd ei ffurfio wneud rhywfaint o ymchwil tymor hwy i archwilio effaith darparu hyfforddiant TrACE ar draws eu sefydliadau a'u gwaith parhaus sy'n seiliedig ar drawma.

7. Diwedd glo

I gloi, mae'r gwerthusiad wedi dangos ei bod yn cymryd amser i wreiddio'n wirioneddol newid diwylliant sefydliadol hirdymor sy'n ystyriol o drawma, a bod angen i'r broses gydnabod yr amgylchedd heriol y sector AB a pharhau i fod yn dryloyw i ymateb i ddemograffeg leol y garfan o fyfyrwyr. Mae'n amlwg bod buddsoddiad Llywodraeth Cymru dros y pedair blynedd diwethaf wedi galluogi Hyb ACE Cymru i gefnogi'r sector AB i reoli'r broses hirdymor hon. Mae hyn wedi cynnwys datblygu adnoddau effeithiol, creu fforymau i hyrwyddo cydweithio a thrwy hwyluso cynnig hyfforddiant sylweddol. Galluogodd y model Arloeswyr y sector AB ehangach i weld y potensial ar gyfer y gwaith hwn a gynyddodd y diddordeb a'r ymrwymiad gan lawer o rai eraill i fwrw ymlaen â'r gwaith hwn. Neges allweddol i barhau i'w symud ymlaen o'r gwaith gyda'r sector AB yw cydnabod pwysigrwydd ymrwymiad uwch arweinwyr i TrACE. Er mwyn mynd i'r afael â hyn, mae'n bwysig hyrwyddo'r cyfle i alinio ymrwymadau strategol eraill o fewn y cyd-destun sy'n seiliedig ar drawma ac ACE megis cynlluniau gweithredu gwrth-hiliaeth, strategaethau iechyd meddwl a llesiant ac aflonyddu gan gymheiriaid.

Mae'r gefnogaeth a ddarparwyd gan Hyb ACE Cymru i roi Pecyn Cymorth TrACE ar waith yn y sector AB ledled Cymru wedi cael derbyniad da ac mae gwaith caled Rheolwr Prosiect Hyb ACE Cymru wedi helpu i ysgogi ymdeimlad o fomentwm ymhlith arweinwyr Colegau TrACE. Bydd hyn yn helpu i sicrhau man cychwyn cadarnhaol ar gyfer cynaliadwyedd y gwaith hwn yn y tymor hwy. Mae adborth eisoes wedi llywio diwygiadau i'r deunyddiau hyfforddi, wedi darparu cyfleoedd i ddatlu llwyddiant ac wedi cefnogi creu adnoddau pellach i ymateb i feysydd o angen datblygu a nodwyd. Mae'n bwysig felly bod ymgysylltu ac adborth yn cael eu galluogi wrth symud ymlaen o fewn trefniadau llywodraethu'r gwaith hwn yn y dyfodol. Mae Hyb ACE Cymru wedi ymrwymo drwy eu cyllid craidd parhaus gan Lywodraeth Cymru i barhau i gefnogi'r sector AB drwy gael ei gynrychioli ar y Grŵp Iechyd Meddwl a Lles Ôl-16 lle bydd y gwaith hwn yn cael ei gynnal. Ymhellach, bydd Rhwydwaith Hyfforddi sydd newydd ei ddatblygu, a gydlynir gan Hyb ACE Cymru, yn parhau i gefnogi'r rhai sy'n cyflwyno hyfforddiant ar draws y sector i fyfyrwyr ar eu cynnydd, mynd i'r afael ag unrhyw dueddiadau mewn adborth a pharhau i gasglu dysgu TrACE a fydd yn llywio unrhyw ddatblygiadau adnoddau yn y dyfodol. Mae'r sector AB wedi bod yn gyfrannwr cryf i Gymuned Ymarfer TrACE a byddai eu hymgysylltiad parhaus yn werthfawr.

Mae'n amlwg bod seilwaith clir ar waith i gefnogi'r sector AB i gynnal y dull wedi'i lywio gan TrACE ac mae'r dysgu a geir yn y gwerthusiad hwn yn drosglwyddadwy i sectorau eraill y gellir eu lledaenu drwy'r CoP ehangach. Mae'r gwerthusiad wedi darparu argymhellion clir ynghylch sut y gall Hyb ACE Cymru gynnal ei gefnogaeth i'w gynnig craidd sydd, unwaith eto, yn darparu mewnwelediad gwerthfawr ar gyfer ymrwymadau sector cyfan yn y dyfodol i wreiddio pecyn cymorth sefydliadau wedi'u hysbysu gan TrACE ledled Cymru a fydd yn gyfraniad gwerthfawr at wneud Cymru'n genedl sy'n ystyriol o drawma.

Atodiad 1: Amserlen Cyfweiliad Hysbysydd Allweddol

Dyddiad:

Enw'r cyfweilai:

Swydd yn y sefydliad:

Sefydliad:

Cyfweilwyr:

Datganiad Agoriadol

- Bydd y cyfweiliad hwn yn ein helpu i asesu cyflawniad gwaith The ACE Hub yn erbyn canlyniadau'r prosiect.
- Rydym yn dîm annibynnol o werthuswyr [introduce aelodau yn bresennol]
- Bydd unrhyw wybodaeth a roddwch i ni yn cael ei chadw'n gyfrinachol – gan gynnwys ein nodiadau o'r cyfweiliad hwn.
- Cwestiynau?

Cefndir

---

1. Disgrifiwch yn gryno eich rôl yn eich sefydliad, gan gynnwys am ba mor hir yr ydych wedi bod yn y rôl.
2. Faint o golegau AB sydd wedi sefydlu gweithgor mewnol i gefnogi cwblhau'r offeryn hunanasesu? Faint sydd wedi cwblhau'r offeryn hunanasesu? Faint sydd wedi sefydlu cynllun gweithredu?
3. Ym mha ffyrdd ydych chi wedi gallu cefnogi'r 13 coleg AB unigol i sefydlu eu gweithgorau mewnol i gwblhau'r offeryn hunanasesu?
Awgrymiadau: Beth fu'r heriau o ran darparu cymorth ar draws y colegau? A fu cefnogaeth gan y colegau i gefnogi'r gwaith hwn? Beth fu'r canlyniadau annisgwyl?
4. Pa mor llwyddiannus fu'r gweithgor i gefnogi cwblhau'r offeryn hunanasesu?
Awgrymiadau: Beth fu'r heriau? Beth fu'r canlyniadau annisgwyl?
5. Ar gyfer y colegau hynny nad ydynt wedi cwblhau'r offeryn hunanasesu beth sydd wedi bod yn challenges/barriers i gwblhau?

6. Ym mha ffyrdd ydych chi wedi gallu cefnogi colegau i ddatblygu cynllun gweithredu i gefnogi eu gwaith sy'n seiliedig ar drawma?
7. Pa gyfleoedd ydych chi wedi'u darparu i alluogi staff y coleg i gysylltu â sefydliadau eraill sy'n gweithio gyda phegyn cymorth TrACE?
8. A allwch chi roi trosolwg o rôl Bwrdd Cyflawni'r Prosiect a'r Gymuned Ymarfer yn cefnogi gwaith yr ACE Hub gyda'r sector AB i wreiddio Dulliau Trace.
Anogwr: A oes gennych gofnodion o gyfarfodydd Bwrdd Cyflawni'r Prosiect a'r Gymuned Ymarfer?
9. Pa gefnogaeth ydych chi wedi'i rhoi i Fwrdd Cyflawni'r Prosiect a'r Gymuned Ymarfer i rannu arfer gorau?
10. Pa gefnogaeth ydych chi wedi'i rhoi i Fwrdd Cyflawni'r Prosiect a'r Gymuned Ymarfer i ddatblygu adnoddau ychwanegol?
11. A ydych chi wedi gallu cefnogi mwy o ymgysylltiad gan staff sydd newydd eu hyfforddi a staff gweithredol i gymryd rhan yn y Gymuned Ymarfer? Os felly, sut?
12. A allwch ddisgrifio sut yr ydych chi wedi gallu cefnogi datblygiad dangosyddion llwyddiant i gefnogi'r gwaith hwn?
13. Sut ydych chi wedi gallu gweithio gyda Bwrdd Cyflawni'r Prosiect i sefydlu set o ddangosyddion llwyddiant ar gyfer y gwaith hwn? Os felly, sut.
14. Oeddech chi'n gallu cyflwyno digwyddiad ar-lein i benaethiaid colegau ynghylch dangosyddion llwyddiant a deall yr achos dros newid? Os oeddech chi, rhowch fanylion.
15. Faint o becynnau hyfforddi Cam 1 a Cham 2 ydych chi wedi'u darparu?
Anogwr: A oes gennych gofnodion o'r type/role o staff y coleg a gwblhaodd yr hyfforddiant? A wnaethoch chi gwblhau unrhyw adborth gan ddysgwyr?
16. Ydych chi wedi cyflwyno unrhyw ddigwyddiadau personol pellach i rannu dysgu?
Anogwr: Wnaethoch chi gwblhau unrhyw adborth gan ddysgwyr? A oes gennych chi unrhyw dystiolaeth o wybodaeth a dealltwriaeth gynyddol o waith TrACE ymhlith cyfranogwyr y digwyddiad?

Atodiad 2: Arolwg Staff AB

Mae Hyb ACE Cymru wedi bod yn gweithio gyda'r sector AB i sefydlu Dull TrACE ers 2020. Roedd y gwaith hwn yn canolbwyntio i ddechrau ar ddau goleg arloesol i dreialu Pecyn Cymorth TrACE Ace Hyb Cymru, a oedd yn cynnwys adnoddau AB penodol a oedd yn ffurfio Rhestr Chwarae ar lwyfan Hwb Llywodraeth Cymru at ddefnydd y sector yn y dyfodol.

Oherwydd llwyddiant yr arloeswyr, dyfarnwyd cyllid ychwanegol gan adran Addysg Ôl-16 Llywodraeth Cymru i ymestyn y dull TrACE ar draws y sector cyfan, gan gefnogi 13 o golegau ledled Cymru.

Rydym yn achub ar y cyfle hwn i gynnal gwerthusiad o'r gwaith a wneir gan y Ganolfan ACE i gefnogi'r sector AB. Bydd y gwerthusiad yn galluogi staff y prosiect a rhanddeiliaid i asesu cyflawniadau allweddol y prosiect, yr heriau, a'r gwersi a ddysgwyd.

Dyma'ch cyfle hefyd i rannu eich barn am eich profiad o waith Hyb ACE Cymru i gefnogi cynaliadwyedd hirdymor eich gwaith wedi'i lywio gan drawma a datblygu argymhellion i arwain gwaith yn y dyfodol.

Rydym yn eich annog i ychwanegu unrhyw adborth anecdotaidd o'ch profiadau o waith TrACE yn yr arolwg.

1. Ym mha goleg ydych chi'n gweithio? (dewis lluosog)
2. Disgrifiwch eich rôl o fewn y coleg?
3. Pa mor hir ydych chi wedi gweithio yn y coleg?
4. A ydych chi wedi cael cynnig y cyfle i gymryd rhan mewn Hyfforddiant Trawma ac ACE (Trace) yn eich coleg?
5. A wnaethoch chi gymryd rhan yn yr hyfforddiant?
6. A allwch chi ddarparu unrhyw enghreifftiau o sut y gwnaethoch chi ymgorffori'r dull sy'n seiliedig ar drawma yn eich gwaith/ymarfer ers cymryd rhan yn yr hyfforddiant? Ystyriwch newidiadau cyn ac ar ôl eich hyfforddiant.
7. Ym mha ffyrdd ydych chi'n teimlo bod eich coleg wedi dod yn fwy gwybodus am drawma?
8. A yw eich coleg wedi sefydlu gweithgor mewnol i gefnogi cwblhau'r offeryn hunanasesu a datblygu eich gwaith wedi'i lywio gan drawma? Ydy/Nac ydy/ddim yn gwybod
9. Os oes, pa adrannau a gynrychiolir yn eich gweithgor mewnol?

10. A yw eich coleg wedi cwblhau hunanasesiad TrACE?
11. A wnaethoch chi dderbyn y cynnig o gefnogaeth gan yr ACE Hub Wales/Project Rheolwr?
12. Os do, pa fath o gymorth?
13. Os do, a oedd hyn yn ddefnyddiol i chi? Defnyddiol iawn, Ychydig yn ddefnyddiol, Ddim yn siŵr, Ddim mor ddefnyddiol, Ddim yn ddefnyddiol o gwbl
14. A ydych chi wedi datblygu cynllun gweithredu i gefnogi eich gwaith sy'n seiliedig ar drawma? Ydw/Nac ydw/ddim yn gwybod
15. Os ydych chi, sut mae'r Cynllun Gweithredu ar gyfer gwaith a negeseuon TrACE yn cael eu rhaedru drwy'r coleg?
16. Pa feysydd o fywyd coleg y mae'r Cynllun Gweithredu yn eu cwmpasu?
17. Pa gyfleoedd ydych chi wedi'u cael i gysylltu â sefydliadau eraill sy'n gweithio ym mhecyn cymorth TrACE?
18. A ydych chi wedi bod yn rhan o unrhyw un o'r canlynol mewn perthynas â TrACE;
  - a. Bwrdd Cyflawni'r Prosiect
  - b. Cymuned Ymarfer TrACE
  - c. Hyfforddiant
  - d. Gweithdai TrACE
  - e. Arall (nodwch)
19. Ydych chi wedi gallu cefnogi unrhyw rai sydd newydd hyfforddi and/or staff gweithredol i gymryd rhan yn y Gymuned Ymarfer? Do/Naddo Os do, rhowch fanylion.
20. A yw eich ymwneud â Bwrdd Cyflawni'r Prosiect/Cymuned Ymarfer/Hyfforddiant wedi cynyddu eich gwybodaeth a'ch dealltwriaeth o waith wedi'i lywio gan drawma?
21. Os do, sut ac ym mha ffyrdd?
22. Beth sydd wedi bod yn arbennig o ddefnyddiol i chi am eich ymwneud â gwaith TrACE?
23. Drwy gymryd rhan yng ngwaith TrACE, a ydych chi wedi gallu cefnogi datblygiad unrhyw un o'r adnoddau ychwanegol canlynol ochr yn ochr â Hyb ACE Cymru? Hyfforddiant AB Cam 1 a 2. Canllawiau Polisi a Gweithdrefn. Canllaw Dangosyddion Llwyddiant.
24. Darparwch unrhyw enghreifftiau pellach o sut rydych chi wedi rhannu arfer da ynghylch arfer sy'n seiliedig ar drawma ag eraill
25. Darparwch unrhyw awgrymiadau pellach ar sut y gall eich coleg barhau i ymgorffori a chynnal ei waith sy'n seiliedig ar drawma

Am ragor o wybodaeth, cysylltwch ag Hyb ACE Cymru
Cyfeiriad: 2 Capital Quarter, Stryd Tyndall, Caerdydd, CF10 4BZ
E-bost: ACE@wales.nhs.uk
Gwefan: www.hybasecymru.com

ISBN: 978-1-83766-531-0

© 2024 Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Gellir atgynhychu'r deunydd a gynhwysir yn y ddogfen hon o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored (OGL) www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/ ar yr amod y caiff ei wneud yn gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Cydnabyddiaeth i'w nodi i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru. Oni noder fel arall, mae'r hawlfraint yn y trefniant teipograffyddol, y dyluniad a'r cynllun yn perthyn i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.